

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa/ Mazowsze/ Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Wszechrosyjskie

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Kolekcja prywatna

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum otwarte 1874 dla propagandy panslawizmu i dostarczenia wszechstronnej informacji na temat Rosji w gmachu biblioteki Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego (pałac Kazimierzowski). Liczyło ok. 20 000 eksponatów, głównie obiektów etnograficznych (dotyczących ludów zamieszkujących Rosję oraz jej bliskowschodnie prowincje), grafiki, rysunków, ikon, rękopisów, dokumentacji ikonograficznej i publikacji. Prawdopodobnie nie cieszyło się zbyt dużą frekwencją, na co zwróciła uwagę lojalistyczna prasa warszawska („Dziennik Warszawski”) w relacjach z uroczystości otwarcia.

Daty działalności / zakres czasowy:

1874

Dostępność

Ograniczona (społeczność Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego)

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Narodowa/rosyjska

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

[do uzupełnienia]

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY nr	XXX	Gmach biblioteki Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, Pałac Kazimierzowski Krakowskie Przedmieście 26
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	XXX	
GODZINY OTWARCIA	XXX	
DYREKTORZY	XXX	
ZARZĄDCA	XXX	
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	XXX	Pałac zbudowany w 1 poł. XVII jako willa podmiejska (być może przez Zygmunta III); potem własność Jana III Sobieskiego (pałac Kazimierzowski), a nast. Augusta II Mocnego, A. J. Sułkowskiego (przebudowa pod kierunkiem J.D. Jaucha, J.Z. Deybla i K.F. Pöppelmana); 1778 kupiony przez Stanisława Augusta i przekształcony na Akademię Królewskiego Korpusu Kadetów; 1816 przekazany Królewskiemu Uniwersytetowi Warszawskiemu (przebudowa H. Szpiclowskiego)

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Muzeum Wszechrosji; Roskie Muzeum Etnograficzne; Muzeum pogładowego poznania Rosji przy Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim; Muzeum Teofila Jezbery

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Wszechstronna informacja na temat Rosji, propagowanie idei panslawizmu („dotykalnie zbadać [wykazać] czym lud ruski odróżnia się od innych ludów, do czego doszedł własnym rozumem, bez żadnego postronnego wpływu; ale napróżnem byłoby szukać w muzeum p. Jezbery obrazu ruskiej cywilizacji: nie ma w nim utworów kunsztów, które tak podziwia Europa zachodnia; nie ma ich dla tego, że p. Jezbera wziął za zadanie przedstawić samoistne zasady ruskiego ludu”, Dziennik Warszawski, nr 135 z 28.06/10.08.1874).

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Imperium rosyjskie (Rosja europejska i azjatycka, prowincje wschodnie) oraz kraje sąsiadujące (Chiny, Japonia, Persja)

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Jezbera Teofil Iwanowicz (-1901), czeski filolog, słowianofil, docent Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego (1869-1901)

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

XXX

Szczegółowa historia instytucji

1874 16/28 czerwca – uroczyste otwarcie Muzeum przy obecności kuratora warszawskiego okręgu naukowego senatora T.T. Wittego, rektora Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego radcy tajnego M.M. Błagowieszczeńskiego (jak donosiła prasa z epoki, przy niewielkiej frekwencji publiczności); 21 czerwca (3 lipca) wydany został w Dolinie Szwajcarskiej uroczysty obiad na cześć Teofila Jezbery (z toastu W.B. Makuszewa: „Dzięki jedynie światłej względności gorącej zyczliwości dla sprawy ruskiej i ludzkiej pomocy p. Błagowieszczeńskiego, p. Jezbera mógł na koniec urzeczywistnić swój dawny ideał — otworzyć ruskie muzeum etnograficzne i przy tem w takim kraju jak tutejszy, pośród takiego pokrewnego nam szczepu, który bardziej niż inne potrzebuje gruntownie i bezstronnie zbadać Rosję i lud ruski”, Dziennik Warszawski, nr 138 z 3/15.07.1874)

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

[do uzupełnienia]

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

[do uzupełnienia]

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darowizna/depozyt

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Jezbera Teodor

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Zbiory zgromadzone w czasie podróży po Rosji w latach 60. XIX

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Muzeum umieszczone w dwu salach przylegających do czytelni studenckiej w dolnych kondygnacjach gmachu biblioteki uniwersyteckiej (pałac Kazimierzowski, Krakowskie Przedmieście 26) na temat pierwszej ekspozycji zob. Ciekawe cytaty

Wystawy czasowe

XXX

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

- *Ф.И. Иезберы музей для пагляднаго ознакомлення съ Россією, при Императорскомъ Варшавскомъ Университете*, „Варшавские Университецкие Извѣта”, № 1, 6 (1875), 6 (1876), 2 (1878) [<http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/publication?id=204933&tab=3>, dostęp: 18.03.2019];
- *Иезбера, Ф.И., Всероссийский музей, или Собрание предметов, касающихся познания Русской Империи*, Варшава: Тип. Ивана Носковского, 1879 (<https://dlib.rsl.ru/viewer/01003546255#?page=1>, dostęp 18.03.2019);

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Praga, Petersburg, Moskwa

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1875 Warszawski generał-gubernator Paul Demetrius von Kotzebue (Павел Евстафиевич Коцебу)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Dziennik Warszawski, 1874, nr 135 z 28.06/10.07, 136 z 1/13.07, 137 z 2/14.07, 138 z 3/15.07, 145 z 11/23.07, 194 z 18/30.09;
- Wiek 1874, nr 267 z 21.11/3.12;
- Jezbera F.J., *Otwarcie ruskiego Muzeum etnograficznego*, Warszawa 1874;
- Птицын А.Н., *Чешские преподаватели Варшавского университета в последней трети XIX века*, „НОВОЕ ПРОШЛОЕ / THE NEW PAST”, № 2 2016, s. 56-69.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

Dziennik Warszawski, nr 135 z 28.06/10.07.1874:

„Muzeum p. Jezbery mieści się w dwóch salach przytykających do czytelnicy studenckiej, w dolnym piętrze gmachu biblioteki uniwersyteckiej. W pierwszej sali na prawo od wejścia umieszczone są modele różnych narzędzi rolniczych i wozów, używanych przez lud ruski, oraz nasiona zbóż i innych roślin od Warszawy do obwodu Turkiestańskiego, a nawet do Bucharji, także wyroby ręczne włóścianek ruskich. Nad samym wejściem rozwieszono futra ruskie. Prawa ściana: zajęta jest fotografiami, przedstawiającymi rozmaite rasy bydła, hodowanego w Rosji i widoki Petersburga a wzdłuż ściany ustawione są manekiny: sułtana kirgizów, Aleuta i włóścianek gubernij riazkańskiej, czernikowskiej i tułskiej. Tamże jest prześliczny model haftu nadwołńskiego. Na pierwszym oknie rozłożone są wzory minerałów znajdujących się w Rosji, oraz model djamentu, zdobiącego berło Monarchów ruskich, a na drugim oknie — nasze mszały. Prawy kąt zajęty jest przez obrazy, przedstawiające różne wypadki z historii chrystjanizmu w Rosji, od czasów Św. apostołów słowiańskich Cyryla i Metodego; przy samym oknie stoi model katedry w gubernii kazańskiej, a na ścianie są rozwieszono model ruskiego ikonostasu, obraz; składane, zbiór krzyżyków i obrazków starych i nowych; na stoliku, przed obrazami, leżą przedmiot: przyniesione z Jerozolimy przez ruskich pielgrzymów, darowane p. Jezberze przez ociemniałego Szirajewa: świeca, która się paliła na grobie Chrystusa i dwa kamienie: jeden z rzeki Jordanu, a drugi z góry Eleonowskiej. Nad drzwiami prowadzącymi do drugiej sali, wisi ruska chorągiew ludowa, a na ścianie na lewo od drzwi rozwieszono są fotografie, przedstawiające typy i ubiory ludu ruskiego z różnych gubernij i do 200 par najrozmaitszych kolczyków i pierścionków, noszonych przez

włościanki ruskie. Wzdłuż lewej ściany rozstawione są manekiny włościanek gubernij riazańskiej, kałuskiej, i smoleńskiej i starowierki nowogrodzkiej, oraz Samoieda, C zu wasza i Czeremisa. Tamże są modele łódki aleuckiej, czumu samojedzkiego, kubitki kirgizkiej i szałas cyganów ruskich, na ścianie zaś wisi model tego samego niewodu (200 sążniowego), którym p. Jezbera łowił ryby z włościanami w jeziorze racheńskim, w powiecie kresteckim, w gubernji nowogrodzkiej. Dalej na tej samej ścianie zbiór zabawek dziecinnych wyrabianych przez włościan ruskich: w liczbie nich zwraca uwagę dość wielka budująca się chata ze sprężynami, za pomocą której wprowadzają się w ruch chłopcy pracujący przy budowie. Jeszcze dalej mieszczą się najrozmaitsze naczynia gliniane i drewniane, oraz różne wyroby z drzewa, jak na przykład bardzo piękny okrągły, lakierowany z wizerunkami stół, drewniany zamek, jak również z metalów (wałdajskie dzwonki, grochoty i t. p.) Wzdłuż ściany na lewo od drzwi wchodowych, umieszczone są doskonałe modele—z gubernij pskowskiej, nowogrodzkiej i kałuskiej — młyna, pieca ruskiego, smoleńskiej kołyski i t. p. Tamże jest kulka (do zdejmowania jabłek ' z drzewa), kołowrotek, warsztat, na którym w klasztorach żeńskich tkają paski z modlitwami i t. d., a na ścianie rozwieszono są jarmarczne obrazki z bytu ludu ruskiego. Na wielkim stole, po środku pokoju, znajduje się naprzód portret Najjaśniejszego Pana z Najjaśniejszą Panią, a następnie dyplomy monarsze, (pomiędzy niemi dyplom Michała Teodorowicza) i rękopisma ruskie i wschodnie, z których szczególną artystycznością odznaczają się rękopisma odszczepieńców. Na stole rozłożone są także książki ludu prostego i dziennik „St. Petersburgskija Wiedomosti” z czasów Katarzyny II.

W drugiej sali, na stole naprzeciwko drzwi uderza wspaniały widok cerkwi Błogosławionego Bazylego w Moskwie, a po bokach modele dwóch pomników— bitwy pod Smoleńskiem i wzniesionego we wsi Kulikowie pod Moskwą na pamiątkę odwiedzenia jej przez zmarłego króla pruskiego, jak się okazuje z napisu, na nim; „1818 roku 14 lipca, król pruski Wilhelm III, zobaczywszy ztąd Moskwę, dziękował jej za ocalenie swego państwa”. Dalej na stole w witrynach, znajduje się zbiór ruskich i zagranicznych, przeważnie wschodnich monet,—medale i ruskie asygnaty od Katarzyny II do naszych czasów.

W szafie na prawo od drzwi, mieszczą się rzadkości: haft torżkowski złotem na aksamicie i skóry, tace roboty klasztornej, portret Katarzyny II, haftowany tak misternie jedwabiem na ałasie, iż trudno uwierzyć, aby był zrobiony igłą, a nie pędzlem, wspaniałe roboty ręcznie dawnych szlachcianek ruskich, chustki z koziego puchu, zadziwiająca pod względem delikatności rzeźba na kości i drzewie, starożytny ruski kubek kryształowy, drewniany zegarek kieszonkowy roboty włościanina samouczka, model wielkiego dzwona it.p., it.p.

Prawą ścianę zajmują obrazy z dawnych czasów ruskich i fotografie, przedstawiające różnoplemieńców zaludniających Rosję i 12 sal pałacu Kremlu, a w kącie na piasku stoi model ławy św. Trójcy i Sergjusza.

Na ścianie środkowej naprzeciwko drzwi, rozwieszono są widoki Moskwy i obrazy z opery ‘Życie za Cara’.

W szafie przy lewej ścianie, znajdują się wzory koszul ruskich, ubiory głowy włościanek ruskich, naszyjniki, chustki i wszelkie obuwie, a dalej wzdłuż ściany ustawione są rozmaite przedmioty z Mongolji, Chin i Japonji. Nakoniec ściana na lewo od drzwi, zajęta jest widokami Kaukazu, Orenburga i Taszkientu, portretami Szamila i księcia Barjatyńskiego, oraz orderami, jakimi Szamil nagradzał swych walecznych wojaków”.

Dziennik Warszawski, nr 135 z 2/14.07.1874:

„P. Jezbera miał sposobność przekonać się, jak mało znają Rosję jego rodacy i inni zachodni słowianie, i dla tego od dawna już rwał się do naszej ojczyzny dla wszechstronnego jej zbadania i dla zebrania muzeum etnograficznego, za pomocą którego można by dotykalnie zbadać Rosję i lud ruski. Wypadkowa jego wycieczka do Rosji w 1864 roku wcale go nie zaspokoila i następnego roku pożegnał swój kraj rodzinny i puścił się w podróż po Rosji. Podróż ta trwała kilka lat — do czasu mianowania go docentem narzeczy słowiańskich w tutejszym uniwersytecie.

Podróżując po Rosji, p. Jezbera ciągle zwracał uwagę na samoistne podstawy ludu ruskiego i na naturalne bogactwa ziemi ruskiej, przy czym pisał swój dziennik i zbierał, zresztą — z wielkim wyborem, przedmioty do swego muzeum.

Urządzenie ruskiego muzeum etnograficznego stanowi koronę działalności p. Jezbery; muzeum to przyniesie niewątpliwą korzyść, nie tylko innym słowianom, ale i nam samym. Każdy z nas znajdzie w zbiorze p. Jezbery wiele dla siebie nowego i nieznanego.... Wiele możemy nauczyć się od p. Jezbery, ale najbardziej dla nas nauczającym jest jego pełne cierpienie życie, jego bezinteresowne służenie nauce i idei”.

UWAGI:

Powyższy epizod całkiem umknął uwadze historyków zbiorów muzealnych Uniwersytetu Warszawskiego.

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Aldona Tołysz, Tomasz F. de Rosset

Data sporządzenia karty:

18.03.2019

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	

PRAWA	
-------	--